

26. YIL - 309. SAYI
MART 2017 FİYATI 12,5 ₺

www.feyzdergisi.com

Feyz

FIKİR
KÜLTÜR
AKTÜALİTE
DERGİSİ

SEYYİD ŞENEL İLHAN'IN SOHBETİNDEN SAHİH SÜNNET KUR'ÂN GİBİ KORUNMUŞTUR

Nail BAŞESKİ

AHİLİK İLKELERİ VE GÜNÜMÜZ
İŞ AHLAKINA YANSIMASI

Prof. Dr. Mehmet KARAGÜL

ÜMİTSİZLİĞE YER YOK !

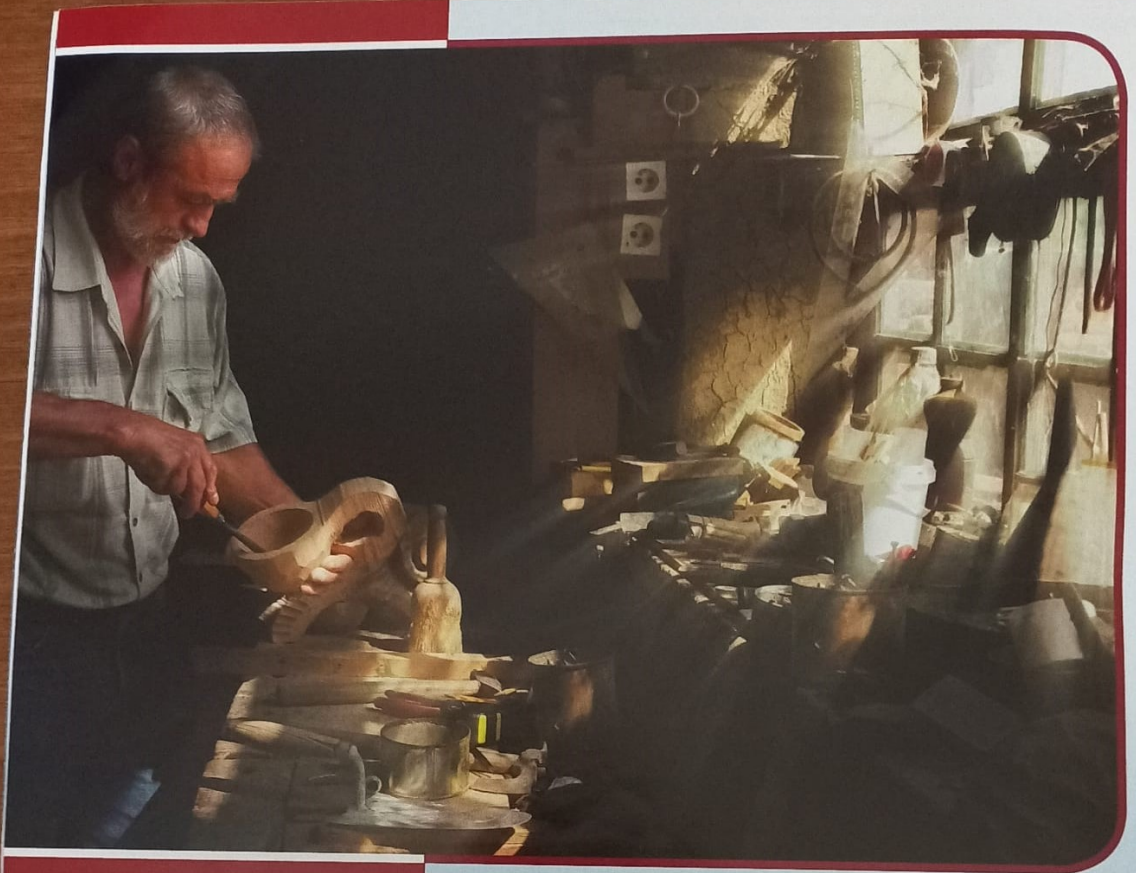
Yrd. Doç. Dr. Halil İbrahim KUTLAY

HİZMET FEYZİ

Dr. Adem ERGÜL

MERHAMETİ KUŞANMAYA
ÇOK İHTİYACIMIZ VAR

Abdulkadir YILMAZ

Özünde İslam inaç esasları olan Ahilik'in anayasası niteliğindeki Fütüvvetnamelerde, "Veren el alan elden üstündür." ilkesi gereği çalışmanın gerekliliği ve helal kazancın önemi ve her Ahi'nin mutlaka bir iş sahibi olması şiddetle tavsiye edilmiştir.

Röportaj: Ali YAVUZ

AHİLİK İLKELERİ VE GÜNÜMÜZ İŞ AHLAKINA YANSIMASI

Prof. Dr. Mehmet KARAGÜL

Ahilik nedir, amacı ve kuruluş aşaması konusunda okuyucularımıza bilgi verir misiniz?

Evet, Ahilik. Patron ile işçinin, üretimle sanatın, ticaret ile ahlakın bir araya geldiği bir sistem olarak tarif edilebilecek olan Ahilik Teşkilatını, Selçuklu Devleti'nin yıkılışının ardından 13. yüzyıldan itibaren Anadolu topraklarında tekrar birliği tesis edebilmek için ortaya çıkan bir medeniyet meşalesi olarak değerlendirebiliriz.

Zenginle fakir, üretici ile tüketici, emek ile sermaye ve vatandaş ile devlet arasında sağlam ve güvenilir ilişkiler kurmayı amaçlayan Ahilik Teşkilatı, bütün faaliyetlerini güzel ahlak ve sosyal adalet sistemi üzerinde kurmaya çalışmış ve kurmuştur. Ahilik düşüncesi, böyle bir sistemi kurarken dünyada ilk defa ahlaki değerleri kurumsallaştırmayı da başarmış oluyordu.

Ahilik'in ilk hedefi, mükemmel bir insandan mükemmel bir topluma ulaşmak için mesleki eği-

timin yanı sıra dini ve dünyevi konularda ahlaki hiçbir zafiyeti kabul etmeyen, disiplinin hâkim olduğu bir eğitim sistemini tesis etmek olmuştur.

Dolayısıyla Ahilik'in etkinliğini, ekonomik faaliyetlerinin yanı sıra bütün sosyal alanlarda, devletin ulaşmadığı her yerde, kamu düzenini sağlamada, askeri alanda, eğitimde ve daha birçok konuda görmek mümkündür.

Ahilik temelinde hangi prensipleri barındırmaktadır, Ahilik'in sosyal ilkeleri nelerdir, biraz da onlardan bahseder misiniz?

Ahilik'in anayasası olan Fütüvvetnamelerde yer alan, mükemmel ahlaki hedefleyen ilkeleri aşağıdaki kavramlarla özetlemek mümkündür. Bu bağlamda Ahilik üyelerinden; bilgi ve meslek edinme, sabır ve ruhun arındırılması, sadakat, dostluk, hoşgörü ve yasaklara uyma gibi vasıfların verildiği aşamalardan geçmesi ve kendilerinden koşulsuz bağlılık, sonsuz itaat ve ketumiyet istenmektedir. Öte yandan inançsızların örgüte katılmaları kesin bir kuralla yasaklanırken yukarı ki vasıfların yanı sıra; "elini, sofranı ve kapını açık tut, göztünü bağlı tut, beline ve diline sahip ol" Ahilik'in diğer önde gelen altı ilkesini oluşturmaktadır.

Bir Ahî'nin sahip olması gereken ve aksinin Ahilik'ten atılmasına yol açan ahlaki özellikleri şu şekilde özetlemek mümkündür: İçki içmek, zina yapmak, münafıklık, dedikodu, iftira, gururlanmak, merhametsizlik, kıskançlık, kin beslemek, sözünde durmamak, yalan söylemek, emanete hıyanet etmek, başkasının ayıbını örtmek, cimrilik, miskinlik ve adam öldürmek vb. Bugün kendimiz dahil etrafımıza baktığımızda, maalesef Ahilik teşkilatına kabul

edilebilecek özellikle insan bulmakta bir hayli zorlanacağımız açıkça görülmektedir.

Bugün hayallerimizi dahi zorlayan böyle bir sosyal yapıyla, Müslüman Türk Milleti'nin, sanki ikinci bir Asr-ı Saadet dönemi oluşturduğunu kabul etmek durumundayız. Ahilik Teşkilatı, böylesi olağanüstü mükemmel insanlarla, ilgilendiği bütün konularda sadece Rabbî'ne kul olan, insanın mutluluğunu, huzurunu ve refahını gözetten bir anlayışla faaliyet göstermiştir.

Günümüzde Ahilik yaygın olarak bir esnaf teşkilatı şeklinde biliniyor. Bu genel algı ne ölçüde doğrudur?

Evet haklısınız. Son yıllarda gerçekleştirilen Ahilik programları, Ahilik esnaf örgütlenmesi şeklinde

değerlendirildiğinden, söz konusu faaliyetler Esnaf ve Sanatkar ile Sanayi ve Ticaret Odaları bünyesinde icra edilmektedir. Konunun bu yönü yanlış olmamakla birlikte eksik olduğunu ifade etmek durumundayız. Ancak yine de medeniyetimizin önemli köşe taşlarından olan böylesi bir yapılanmanın, topluma duyurulması ve farkındalık oluşturulması yönüyle söz konusu programların son derece faydalı olduğunu kabul etmeliyiz.

Lakin iktisadi veçhesi yanında; eğitim, kültür, sanat ve askeri yönleri olan Ahilik'i, sadece bir esnaf kuruluşu olarak kabul etmek ve sınırlandırmak en azından eksik bir mütalaa olacaktır. Çünkü Ahilik anlayışı, kültürü ve teşkilatı, bir milletin var olma ideali ve çabasının en sarıh bir şekilde tezahür etmiş

sosyal bir yapılanma şeklidir. Bu nedenle Ahiler, içinde bulunulan dönem neyi gerektiriyor ise diğer bir ifade ile mevcut iktisadi ve içtimai hayatta kendilerine ne gibi bir görev düşüyor ise bu vazifeye varlıklarını hiç çekinmeden ve en ufak bir menfaat gözetmeden adayabilmektedirler.

Ahiler, devletin varlığı tehlikeye düştüğünde, milletin bekası için veya cihat için sefere çıkılacağına asker olarak görev yaparlarken normal zamanda ise toplumun eğitimi ve temel ihtiyaçları için gereken neyse onu icra etmişlerdir. Dolayısıyla, Ahilerin esnaf ve sanatkar olarak algılanmaları esasen onların normal zamana dair faaliyetlerinden kaynaklanmaktadır.

Anlatılarınızda görüldüğü üzere, Ahilik oldukça geniş kapsamlı bir yapılanma özelliği arz etmektedir. Bu denli çok fonksiyonlu ve ulvi hedefleri olan Ahilik kültürünün beslendiği kaynaklardan da söz eder misiniz?

Hiç şüphesiz ki bugüne kadar dünyada her ne kadar iktisadi, sosyal ya da siyasal bir yapılanma söz konusu olmuş ise her birinin ilham aldığı mutlak surette bir düşünce sistemi mevcuttur. Ahilik kültürü ve yapılanması da bu genel yaklaşımdan farklı düşünmek mümkün olamaz. Bu anlamda Ahilik'in sahiplendiği bütün ilkeleri, esasen İslam inanç sisteminin tezahüründen başka bir şey olmadığını ifade etmek zorundayız. Diğer bir ifade ile

Ahilik, İslam inanç esaslarının ve hayata dair ilkelerinin, ete kemige bürünmüş bir hali, başka bir söylemle İslam'ın el ile tutulur, göz ile görülür ve yaşanır halinden başka bir şey değildir.

Âleme her yönden nizam vermeyi hedefleyen İslam inancının ürettiği kültürün, pratik hayatta başarıyla uygulamasına güzel bir örnek olan Ahilik Teşkilatı, öncelikle iyi bir insan modelini ve bundan müttesekil olacak olan mükemmel bir toplumu hedeflemiştir. Toplumun günlük yaşantılarındaki ortak değer ve davranış kalıpları kültür olarak kabul edilirken, ilgili toplumun güven ve refah içinde bir arada yaşamasını sağlayacak, kendisine has özgün değerlere bağlı iktisadi, siyasi, eğitim ve askeri alanlardaki kurumsal yapılanmaları oluşturabilmesi ise bir medeniyet inşası anlamına gelmektedir. Dolayısıyla Selçuklulardan, Osmanlı Devleti'nin son dönemine kadar Anadolu'da hâkim olan Ahilik Teşkilatı ve düşüncesinin; kültürel bir değer olma sürecini çoktan aşarak medeniyet nişanesi özelliği taşıyan müstesna bir kurumsal yapıya dönüşmüş olduğunu ifade etmek zorundayız.

Ahilik'in, yüzyıllar süren bir dönemde varlığını devam ettirebilmesi ve bu zaman diliminde devletin bekası ve milletin dirliğine yapmış olduğu katkının asıl kaynağını, milletin sahip olduğu değerlerle birebir uygun olmasında aramak gerekir. Eğer topluma nizam vermeye çalışan sistemler, o toplumun beslendiği değer yargılarından feyz almuyorlarsa, söz konusu yapılanmaların milletin birliğine ve devletin bekasına verebileceği hiçbir katkı söz konusu olmayacaktır. Bu tür girişimler ülkede sosyal ve siyasal alanda ayrışmalara neden olacağından, toplumda güvenin diğer bir ifade

ile iktisadi ve sosyal kalkınmanın en önemli dinamiği olan sosyal sermayenin eriyip yok olmasına sebebiyet verecektir. Ve günümüzde de bunun örneklerini fazlasıyla görmekteyiz.

Bahsettiğiniz sosyal sermaye ve Ahilik ilişkisinden de okuyucularımız için kısa da olsa söz eder misiniz?

Ahilik bize ait bir değer iken, sosyal sermaye özü (güven) bizde olsa da Batı'nın literatüre kazandırdığı önemli bir kavramdır. Ülkemizde son yıllarda Ahilik'in daha fazla gündeme gelmesi gelecek adına bizleri umutlandırmaktadır. Bunun iki nedeni var: İlki, özellikle gençlerimizi "Her iyi şey Batı'dan gelir, bizler iyi işler yapamayız." düşüncesinden kurtarmak. Bir diğeri de kültürümüzün önemli bir yapı taşı olan gerçekten güzel bir kurumsal yapının hatırlanması ve bundan ders çıkarılarak bugün için neler yapabiliriz sorularına doğru cevap bulmamıza yardımcı olmasıdır.

Bu noktada Ahilik'in kanımca öne çıkardığı en önemli ilke, birey, toplum ve devlet arasındaki uyum ve güven ortamının eksiksiz bir şekilde tesis edilmesidir. Bugün iktisat bilimiyle birlikte, diğer sosyal bilimlerde yoğun olarak ele alınan konuların başında gelen sosyal sermayenin de tam da bu noktaya işaret ettiğini görmekteyiz.

Çünkü Türkiye'nin de içinde bulunduğu gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin söz konusu fakirlik kısır döngüsünden kurtulabilmeleri için hep tek çare olarak, finansal sermaye eksikliğinin giderilmesi gösterilmektedir. Ancak kabul etmeliyiz ki bugün gelişmiş ülkeler olarak kabul ettiğimiz devletlerin hiçbirisi önce finansal sermaye biriktirip sonra kalkınmadılar. Bilakis kalkınmaları

neticesinde söz konusu sermaye birikimine sahip olmuşlardır. Dolayısıyla bizim gibi toplumlara düşen, dışarıdan borçlanarak edindiğimiz finansal sermaye ile kalkınmak değil, kendi içimizdeki ayrımsaları ve çatışmaları sonlandırmak suretiyle oluşturacağımız güven ortamında ortaya çıkacak olan sosyal sermaye ile kalkınma olmalıdır. Binaenaleyh, milletlerin kalkınması sahip oldukları maddi kaynaklardan ziyade, oluşturdukları sağlıklı bir toplumsal yapı ve eğitilmiş bireylerle mümkündür.

Bu noktada açıkça görülecektir ki Ahilik'in hedeflediği, içinde bulunduğu topluma karşı sorumluluğunun bilincinde olan bireylerin oluşturacağı bir toplumun, birbirine güven hususunda en ufak bir sorun yaşaması söz konusu olmayacaktır. Bu halin bugünkü sosyal bilimlerdeki ifadesi, milletlerin kalkınması için en temel dayanak olan sosyal sermayedir.

Ahilik ne tür bir iktisadi yapıyı öngörmektedir, söz konusu iktisadi hayatın, sosyal barışın sağlanmasında katkısı ne olacaktır?

Bu âlemin varoluş sebebinin, insanlığın varlığının devam ettirilmesi olduğunu ifade etsek herhalde yanlış bir şey söylemiş olmayız. Çünkü bu dünyada var olan her şeyin meşru daireler içinde insanlığın ihtiyaçlarının temin edilmesi için olduğu muhakkaktır. Dolayısıyla hayatın varlık sebebi olan insanın varlığının devamlılığında en önemli faaliyet alanının iktisat olduğunu rahatlıkla ifade edebiliriz.

Bu itibarla toplumların kendi değerleri ile refah ve güven içinde hayatlarını devam ettirebilmeleri her şeyden evvel güçlü bir iktisadi yapıyla mümkündür. Söz konusu iktisadi yapının temininde doğal olarak iktisadi sistemin ilkeleri en büyük rolü oynamaktadır.

Bu manada milletlerin iktisadi hayatlarını ve sistemlerini, sahip oldukları değerlerden ayrı düşünmek mümkün değildir.

Özünde İslam inanç esasları olan Ahilik'in anayasası niteliğindeki Fütüvvetnamelerde; "Veren el alan elden üstündür." ilkesi gereği çalışmanın gerekliliği ve helal kazancın önemi ve her Ahî'nin mutlaka bir iş sahibi olması şiddetle tavsiye edilmiştir. Miskin bir hayat kabul görmemiştir. Tam aksine Ahilik, üretimi teşvik ederken neyin ne kadar ve nasıl üretildiğini denetlemiştir. Kapitalist sistemde olduğu gibi ihtiyaçlar sınırsız görülüp tüketimin teşviki, bunun için üretim yapılması ve kaynakların israfı ise hoş karşılanmamıştır. Dolayısıyla üretim kâr için değil, sadece zaruri temel ihtiyaçlar için gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca devletin iktisadi alanda dışa bağımlı olmaması için gerekli olan yerli üretim ve tüketim sürekli teşvik edilmiştir.

Bugün ülkemizin en önemli iktisadi meselesi olan aşırı tüketim, yetersiz üretim ile aşırı zenginlik ve fakirlik gerçeği ve bunun doğurduğu sosyal yapı, hiçbir şekilde Ahilik değerlerinin kabul edeceği bir durum değildir. Çünkü Ahilik'te zenginin lüks ihtiyaçları için üretim yapmak yerine, fakirin temel gereksinimleri için üretim yapmak temel hedef edinilmiştir. Ayrıca Ahilik'te üretimin amacının kâr ve sermaye birikimini yükseltmek yerine toplumun temel ihtiyaçlarını temin etmek olması, ülkedeki sosyal barışın tesisine de çok büyük katkı sağlayacağı muhakkaktır.

Bireysel zenginliği amaçlayan kapitalizm ile toplumsal kalkınmayı hedefleyen Ahilik'in değerlerini mukayese eder misiniz?

Özellikle ülkemizde günümüz insanının cevaplaması gereken en önemli soruyu sordunuz. Yayılmacı ve sömürgeci Batı'nın türetip, serbest rekabet ve özgürlük gibi hoş kavramlarla dünyaya dayattığı kapitalist iktisadi yaklaşım, eşitlikçi söylem ve türevi olan sosyalist iktisadi felsefenin her ikisinde de esasen emeğin ürünü olan serveti paylaşmak yerine, tam tersi gücünün elinde biriktirmenin temel amaç edinildiği görülmektedir.

Bizlere her iki iktisadi sistem birbirinin alternatifi gibi lanse edilse de beslendiği değerler topluluğu farklı olmadığından, nihayetinde ortaya konan düşüncenin farklı olması mümkün değildir. Çünkü kapitalist anlayış; sermayenin, güçlütünden yana olan rekabetçi bir sistemle, bireyde birikimini öngörürken, sosyalist sistem ise kontrolcü bir yapıyla bütün servetin devlet aygıtında toplanmasını planlamaktadır. Görüldüğü üzere her ikisinde de ortaya çıkan servetin, alınının teriyle çalışan geniş toplum kesimleri tarafından adil bir biçimde paylaşılması gibi bir dert söz konusu değildir.

Kapitalist anlayışla iktisat kurgulandığı vakit, asli hedef sermaye birikimi ve kâr maksimizasyonu için her ne pahasına olursa olsun her türlü faaliyet mubah karşılanabilmektedir. Bunun sonucu olarak iktisadi faaliyette insanlara iş ve aş sağlayarak rızık-fayda üretmek yerine sermaye birikimi ve kâr maksimizasyonu oluşturmak daha cazip gelmektedir.

Oysa insan merkezli faydacı düşüncüyü hedef edinen Ahilik kültüründe kişi, yaptığı üretimle insanların zaruri bir ihtiyacını

rin zaruri ihtiyaçlardan fazlasını yoksullara ve ihtiyaç sahiplerine dağıtılmasını temel ahlaki değer kabul etmektedir.

En nihayetinde kapitalist sistem ile Ahilik'in temel ilkelerini şu şekilde mukayese ederek özetlemek mümkündür. Kapitalizm; bireysellik, menfaat ve birikim, kâr için üretim, güçlüden yana olan rekabet, lüks tüketim, zengin birey, dünya vatandaşlığı ve sermaye kavramlarını öne çıkarırken Ahilik ise kapitalist sistemin söz konusu değerlerine srasıyla; toplumsallık, kanaatkârlık ve paylaşım, fayda için üretim, iş birliği ile zayıf destek, mütevazı tüketim, ahlaki ve sorumlu insan, milli devlet ve nihayet "İNSAN" kavramlarıyla karşılık vermektedir.

Maalesef günümüz toplumunda ve iş hayatımızda iş ahlakına muğayir örnekleri görmekteyiz. Bunların sebebi cehalet mi yoksa ahlaki değerlerden yoksun olmak mı? Bu konuda Ahilik sistemi ne gibi çözümler sunmaktadır?

Kabul etmeliyiz ki toplumları, bir ve diri yapan, onları diğer rakiplerine karşı güçlü kılan asli unsur, iktisadi ve askeri güçten ziyade toplumu millet yapan ortak değerlere; dil, tarih, kültür, müşterek düşman ve dine sahip olmalarıdır. Çünkü milletler ancak söz konusu müşterek değerlerin varlığıyla arzuladıkları iktisadi ve askeri güce ulaşabilmektedir. Ahlak dediğimiz toplumsal refleksler, toplumu oluşturan bireylerin tam bir uyum içinde belli değer yargıları ölçüsünde benzer olaylar karşısında ortak tavır sergilemeleri halidir. Söz konusu davranış kaplıları, toplumun uyum içinde ve karşılıklı sorumluluk duygusuyla hareket etmesinin teminatıdır.

Bu manada Ahilik, esas itibarıyla "güzel ahlak" toplumun tamamına

kazandırmayı hedef edinen çok yönlü bir sosyal düzen sistemidir. Üzülerek ifade etmeliyim ki bugün sadece İslam toplumlarında değil, diğer gayri müslim toplumlarda dahi temel ahlak ilkeleri olarak kabul gören; yalan söylememe, dürüst olma, mesleğini hakkıyla yapma, işi ehline verme, adam kayırmama vb. ilkeleri ülkemizde görebilmek her geçen gün zorlaşmaktadır. Bu da göstermektedir ki bizler her geçen zaman diliminde, Ahilik'ten ve onun beslediği İslam inanç esaslarından maalesef giderek uzaklaşmaktayız.

Söz konusu menfi gelişmenin nedenleri hususunda söylenebilecek çok fazla etken söz konusu olmakla birlikte, en önemli olanının eğitim sistemindeki hatalar olduğunu ifade etmek kanımca yanlış olmayacaktır. Bilhassa üniversitelerdeki iktisat eğitiminde konuya; "İktisadın ahlakı yoktur, tek amaç kârlılığı artırarak, sermaye birikimi sağlamaktır." şeklindeki yaklaşımlarla başlanılmaktadır. Öte yandan toplumda "marifet iltifatta tabidir" anlayışı yerine, "iltifat ve itibar zengine" yöneldiği için insanlar tabii olarak zengin olayım da nasıl olursa olsun anlayışıyla hareket etmektedirler. Bu da kaçınılmaz olarak iş hayatında ve ülkede ahlaki ve ilkeli davranmayı itibarsızlaştırmaktadır.

Evet, dürüst olmanın, yalan söylememenin, işi hakkıyla yapmanın ilke bazında iyi bir şey olduğunu herkes kabul ediyor belki! Lakin biz insanlar ayette geçtiği üzere sabırsız olduğumuzdan her yaptığımız işin hemen sonucunu görmek istiyoruz. Bu olmadığı vakit o işten kendimizi alıkoyup, kısa süreli bize menfaat sağlayacak işlerin peşine düşüyoruz. Kanımca çoğunluğumuzu inandırdığımız doğrulardan, ahlaki bir hayat sürmekten alıkoyan etkenler, toplumda ilkeli ve ahlak-

lı davranışların diğerleri kadar menfaat elde edememesi ve itibar görememesidir.

Bu noktada bir hususa daha değinmek istiyorum müsaadenizle. Bugün "Elhamdülillah Müslümanım" dedikten sonra, hiçbir şekilde İslam esaslarına uymayan kapitalist anlayışı hayatımıza hâkim kılmamız anlaşılır bir tutum değildir. Çünkü yukarıda da söz ettiğimiz üzere kapitalist sistemin ne ahlaki ne de toplumsal barışı tesis etmek gibi bir hedefi bulunmamaktadır. Bu nedenle birilerinin aşırı zengin olması için diğerlerinin aşırı fakir olmaları kaçınılmazdır. Bu da ancak, aldatma ile zorlama ve sömürüyle olabilecek bir süreçtir. Bu bağlamda Batı kendi toplumunun refahı için kendinden olmayan bizleri kandırarak ve sömürerek bu hedefine ulaşırken, bizler ise kendimizde dışarıyı/bizden olmayanı kandırabilecek bir güç ve yetenek göremediğimizden olacak ki sistemin bu özelliğini yine kendi kendimizi kandırmak suretiyle icra etmeye çalışmaktayız!

Milletimizin kayıp serveti olan Ahilik değerlerini ve bunların yansımaları olan ahlaki ruhunu günümüzde yeniden milletimizle buluşturmanın çareleri var mıdır, varsa nelerdir, bizlere bahseder misiniz?

Evet Ahilik, Türk İslam medeniyetinin inşa ettiği, dünyada bir benzeri olmayan, etkin olduğu dönemde milletimizi cihana hâkim kılan; eğitim, kültür, sosyal, ekonomik ve askeri yönleri olan, maalesef bugün bizlerin uzak olduğu üstün ahlaki seviye halidir. Üzülerek görmekteyiz ki milletimiz Ahilik'in değerlerinden uzaklaştıkça dünya üzerindeki konumumuz da giderek gerilemektedir. Bu nedenle dünyanın hâkim unsurları tarafından dizayn

karşılığında ölçüde ruh ve gönül dünyasında huzura kavuşurken, bedeni ihtiyaçları için gereken geliri meşru ve helal bir şekilde kazanmanın mutluluğunu elde etmektedir.

Ancak bu ifadelerle Ahilik'in Müslüman'ı miskinliğe sürüklediği gibi bir algı oluşmamalıdır. Toplumumuzda yer yer dillendirilen, Müslüman'ın miskin bir hayat sürmesini öngören "Bir lokma bir hırka" yaklaşımının hiçbir surette Ahilik anlayışıyla uyuşmadığını hemen ifade etmek zorundayız. Çünkü Ahilik, üretimde sürekli aktif bir hayatı öngörürken, tüketimde ise son derece mütevazi olmayı tavsiye etmektedir.

Ahilik düşüncesi, tüketimi, zorunlu temel ihtiyaçların bir ge-

reği olarak kabul eder; her türlü gösteriş ve israfa kaçan tüketimi hiçbir şekilde hoş karşılamamıştır. Bu çerçevede Ahi anlayışı, özellikle tüketimde ihtiyaç ve ihtirası birbirinden ayırmıştır.

İhtiyaç, bireyin ve toplumun varlığını sağlıklı ve güvenli bir şekilde sürdürebilmesi için gerekli olan yeme, içme, barınma, eğitim, sağlık ve güvenlik gibi temel gereksinimlerden oluşmaktadır. İhtiras ise bilhassa bireyin içinde bulunduğu toplumdaki kişisel gücü ve itibarı için elde etmek istediği her türlü; zenginlik, birikim ve ihtişam ile gösteriş temelli istek ve arzularından oluşmaktadır.

Bugünkü kapitalist sistemde sermaye birikimi asıl amaç edinilmesine karşılık, Fütüvvetname'de

yastık altı olarak bilinen, ihtiyaç dışı fazla sermayenin saklanması, iddihar edilmesi hoş karşılanmamıştır.

Bugünkü sistemin amaçladığı sermaye birikimine karşılık, Ahilik'in emrettiği kanaatkârlık hem öteki insanların haklarını gözeterek sosyal barışın sağlanmasının hem de çevre konusunda çok daha duyarlı olmanın garantisi anlamına gelmektedir.

Ayrıca kapitalizmin, vazgeçilmez ilkesi olan ve çoğumuz tarafından da hoş karşılanan, esasen güçlüden yana olan serbest rekabete karşılık, Ahilik "can ve mal ortaklığı" olarak adlandırılan, "Orta Sandığı" uygulaması ile esnaf arasında, yardımlaşmayı emreden bir yaklaşımla, gelire-

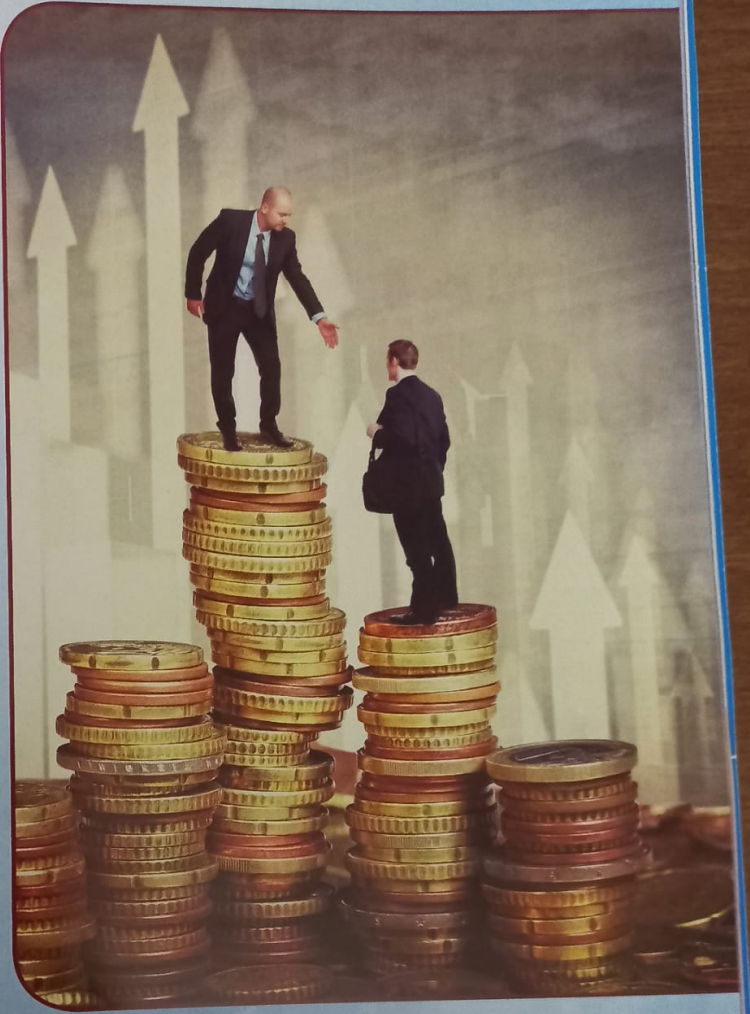

edilmek yerine, geçmişte olduğu şekliyle cihana nizam verebilmek için tekrar kendi öz değerlerimizle buluşmamız gerekmektedir. Lakin bunun gerçekleşmesinin pek de kolay olmadığı malumdur.

Bu bağlamda ilk yapılması gereken, hâlihazırda uygulanan kapitalist sistemin ne değerlerimize ne de insan onuruna ve refahına uymadığının kabul edilmesidir. Bu noktada bir meseleye ayrıca değinmek istiyorum. Ülkemizdeki muhafazakâr kesimin sosyalist sisteme gösterdiği haklı reaksiyonu kapitalist sistemden esirgemesi anlaşılır bir tutum değildir. Kabul etmeliyiz ki yukarıda da bahsettiğimiz üzere her iki sistem de aynı değerlerden beslendiğinden özünde hiçbir farklılık barındırmamaktadır. Bu nedenle öncelikle kapitalist anlayışla aramıza mesafe koyup beraberinde kültürel değerlerimiz ve insan onuruna uygun refahına katkı sağlayacak, Ahilik kültürünün değerlerini topluma kazandırmak zorundayız. Bu anlamda insana yeni bir değeri ve davranış şeklini nasıl kazandırabiliriz onun analiz edilmesi gerekmektedir.

Biliyoruz ki insan davranışlarının kaynağını, beden ve nefis ile ruh ve gönül boyutuyla ikiye ayırmak mümkündür. Beden ve nefis kaynaklı davranışları daha ziyade yeme, içme, giyim, barınma, güvenlik, haz alma ve tatmin olma şeklinde sıralamak mümkündür. Ruh ve gönül eksenli ihtiyaçlar ve bunların sonucu olan davranışlar ise ibadet, eğlenme, mutlu ve huzurlu olma, itibar görme ile beğenilmek şeklinde psikolojik rahatlık sağlayan eylemler olarak ifade edilebilir.

Dolayısıyla gerek beden gerekse ruh merkezli davranışlarımızın ne yönde şekil alacağı büyük ölçüde sahip olunan değerler sistemine bağlıdır. Neslimizi beklentileri-

miz doğrultusunda yönlendirebilmemiz için öncelikle; onlardan beklemediğimiz pozitif davranışların mevcut toplumsal hayatta müspet karşılık bulması gerekmektedir. Bu çerçevede gerek kamu hayatında, gerek sivil yaşamda ve gerekse aile ortamında hiçbir kayırma ve iltimas olmadan sürekli dürtülerin, işini iyi yapanların, bilenlerin tercih edilir olması zorunludur. Hatta toplumsal itibarın, "işini bilen"e değil "işini hakkıyla yapan"a yönelmesi zaruret arz etmektedir.

Bir başka ifade ile insanlara "dürüst ol, yalan söyleme, işini iyi yap" gibi söylemlerde bulunmak çok fazla bir anlam ifade etmemektedir. Çünkü bireyler kendi davranışlarını dizayn ederken kimin ne söylediğinden ziyade kim ne yapınca neyle karşılaşılıyor ona dikkat ederler. Bu nedenle bireylere ahlaki değerleri kazandırabilmek için gerek toplum nezdinde ve gerekse kamu kesiminde söz konusu değerlerin itibar görmesi olmazsa olmazlardandır.